

F'għeluq il-150 sena mill-miġja ta' l-Istatwa ta' Sant'Agata f'Bormla

SANT'AGATA U L-FESTA TAGHNA F'BORMLA

minn Joseph R. Gatt

Sant'Agata twieldet fi Sqallija minn familja għanja u magħrufa. Ta' età żgħira kkonsagrat ruħha lil Alla. Biex tiddefendi l-fidi u s-safa tagħha mietet martri fi żmien il-persekuzzjoni ta' l-insara mill-Imperatur Decio (249-251). Mietet f'Katanja fil-251 A.D. Fil-Katidral ta' din il-Belt hemm ikkonservat il-fdal tagħha u hi l-Padruna ta' Katanja. Meta l-Griegi keċċew lis-Saraċeni minn Sqallija għall-ħabta ta' l-1040, kienu ħadu l-fdal tagħha f'Kostantinopli, iżda fl-1127 reġgħu ittieħdu lura f'Katanja fi żmien l-Isqof Mauritius.

IL-KULT TA' SANT'AGATA

Il-kult lejn Sant'Agata beda mhux wisq wara l-martirju tagħha, fl-ewwel żminijiet tal-Knisja. Sa mis-sena 530 isem Sant'Agata ġie mdaħħal fil-“Canone” tal-quddiesa. Jinsab ukoll fil-Litanja tal-Qaddisin kollha, kemm tar-Rit Latin u kemm Grieg u l-Knisja tagħmel it-tifkira tagħha.

Għall-ħabta tas-sena 500 dehret fi Triq Aureliana, Ruma, knisja mibnija f'gieħha mill-Papa Symmachus (498-514). Il-Papa Gregorju II (715-731) bena knisja oħra fis-726. Maż-żmien ż-diedu aktar knejjes f'diversi pajjiżi. Twaqqfu altari u Konfraternitajiet. Tpittru xbiehat u l-qima lejha xterdet fost l-insara. U f'Malta wkoll. Fl-1575, id-Delegat Apostoliku Mons. Pietro Dusina żar il-knejjes ta' Sant'Agata ta' l-Imdina, Rabat, Naxxar, Birkirkara, Lija, Safi, Żabbar, Zurrieq u Hal Xluq.

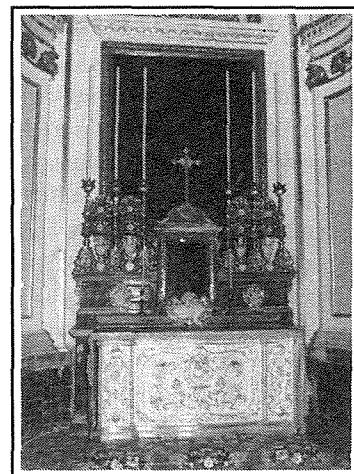
Is-slatten ta' Aragona waqqfu l-Ordn tal-Kullar ta' Sant'Agata fis-seklu XIV, biex dan l-Ordn Militari Religjuż jiddefendi lill-insara mill-persekuzzjoni mill-Misilmin.

SANT'AGATA F'MALTA

L-istoriċi jgħid li Sant'Agata, biex teħles mill-persekuzzjoni ta' Decio qjet Malta u għamlet żmien tgħix fil-Kripta/Katakombi tar-Rabat li wara ħadu isimha.

Ix-xjuu tagħna dejjem qiesu dawn l-imkejjen bħala l-post fejn Sant'Agata kienet tgħix u titlob. Għaldaqstant huma dejjem żammew din it-tradizzjoni ħajja bid-devozzjoni lejn din il-qaddisa. Dan jixhdū il-Kripta u l-Kappella li bnew. Il-Kripta, li qabel kienet għar, żejnuha b'mhux anqas minn tletin biċċa pittura, kollha mpittra dirett fuq il-ħitan, fi stil Bizantin u Grieg. Xi wħud huma attribwiti lil Salvo d'Antonio da Messina (1499-1525). Hafna minnhom juru lil Sant'Agata. Fuq l-altar qiegħdu statwa sabiha tal-qaddisa, xogħol fl-alabastru abjad u mogħtija mill-Isqof Luqa Bueno fl-1666.

Ftit passi 'l-hemm mill-Kripta, fl-1504 bnew f'gieħha knisja jew aħjar kappella. Fl-1670 qjet mibnija mill-ġdid f'għamla akbar u aħjar u fuq l-altar qiegħdu statwa oħra ta' Sant'Agata, xogħol fl-irħam, attribwit lil Antonio Cagini (1475-1526). Kienet din il-vara li fl-20 ta' Lulju 1551 il-Maltin ħadu proċessjonalment u qiegħdu fuq is-swar ta' l-Imdina biex Alla jħarishom bl-intercessjoni tagħha mill-Misilmin li ħabtu

L-Altar ta' Sant'Agata

għal Malta. Sant'Agata daħlet għalihorn u l-Misilmin ħallew ix-xtut Maltin. B'radd ta' ħajr ta' dan il-ħelsien, fil-5 ta' Frar, il-jum liturġiku tal-qaddisa kienet issir purċijsjoni votiva għal din il-knisja mill-Katidral ta' l-Imdina u ssir quddiesa votiva. Din il-wegħda għadha ssir, imma fl-ewwel Hadd ta' Frar.

Sant'Agata hija Padruna Minuri ta' Malta.

Għal darb'oħra l-kappella reġġiżet qiet irrangata fis-snin 1959/60 u l-pittura tal-Kripta qiet irrestawrata bejn l-1983 u l-1989.

B'digriet ta' l-Arċisqof Mauro Caruana, maħruġ fl-24 ta' April 1923 il-Kappella ghaddiet lis-Socjetà Missjunarja ta' San Pawl imwaqqfa minn Mons. Ġużeppi De Piro (1877-1933).

IL-FRATELLANZA TA' SANT'AGATA - BORMLA

It-tieni u l-aħħar fratellanza ta' Sant'Agata f'Malta twaqqfet fil-Parroċċa ta' Bormla f'Mejju 1805, fit-it xhur biss wara li dik li hemm fil-knisja ta' San Pawl tal-belt li twaqqfet f'Dicembru 1804 u li għandha l-vara tagħha, xogħol Vincenzo Dimech (1768-1831). Il-fratellanza ta' Bormla twaqqfet mill-ħajjata u d-devoti ta' Sant'Agata fi żmien il-Kappillan Dun Salvatore Montebello (1804-1809) u l-Isqof Vincenzo Labini (1780-1807). Kellha statut u regolamenti li jitkellmu dwar il-għan, it-tmexxija, id-devozzjonijiet, id-dmirijiet u d-drittijiet tal-fratelli tagħha.

Il-fratelli kellhom konfratija bajda, kurdun abjad u muzzetta tal-ħarir kulur il-perla mberfla bl-aħmar u fuq il-lemin tagħha il-monogramma (Pro Christo).

Il-fratellanza kienet tgħmel użu mill-altar ta' San Kristofru, magħruf ukoll b'dak ta' Santu Kristu. Il-kwadru originali ta' dan l-altar hu attribwit lill-pittur Francesco Zahra (1710-1773). Maž-żmien żidiedlu diversi persunaġġi biex illum naraw fih lil San Kristofru, il-Madonna u San Ĝużepp, lil Sant'Anna u San Ģwakkin, kif ukoll lil Santu Rokku u lil Sant'Agata.

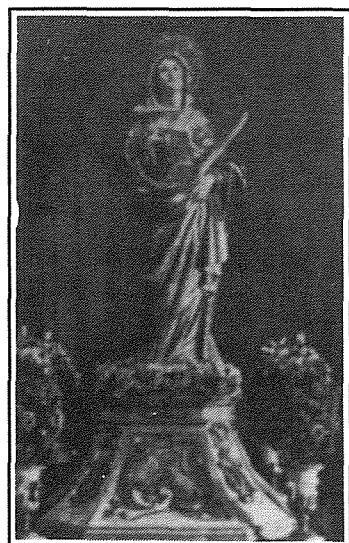
Bil-mod il-mod il-fratellanza bdiet tikber u l-prokuraturi ħabirku biex iġibluha 'I quddiem. Hasbu għat-tagħmir għall-altar. Għamlu standard kbir abjad bil-monogramma (Pro Christo) fin-nofs tiegħi, b'lasta u kruċċetta tal-fidda, salib u żewġ lanterni tal-fidda, medaljun u surġentina għar-rettur; u waslu biex għamlu vara tal-qaddisa protettrici tagħhom. Bil-vara kabbru l-festa. Il-vara nħadmet fl-injam mill-iskultur Pietro Paolo Azzopardi (1791-1875) fuq disinn tal-pittur Giuseppe Hyzler (1787-1858).

Meta fl-1872 inqata' d-dfin fil-knejjes tal-Belt, Furjana u l-Kottonera, il-fratellanza kisbet oqbra għaliha fl-1888 fiċ-Cimiterju ta' Marija Addolorata.

L-EWWEL FESTA BIL-VARA

B'digriet maħruġ mill-Kongregazzjoni tar-Riti tas-7 ta' Awissu 1847 il-festa ta' Sant'Agata f'Bormla bdiet tiġi celebrata fir-raba' Hadd ta' Awissu bil-quddiesa solenni propria ta' Sant'Agata V.M. Il-quddiesa kienet issir wara l-kant tat-Terza, bil-paramenti ħumor.

Meta beda joqrob il-jum għall-ewwel festa bdew isiru t-thiejjijiet. Għalhekk waqqfu ark trijonfali ta' l-injam. Żejnu t-triqat u naturalment il-knisja. Qiegħdu skrizzonijiet fuq il-bibien tal-knisja, kitba tad-Djaknu L. Caruana, u s-Sur F. Grech kiteb sunetti ta' tifħir b'tifikira. Il-vara ttieħdet fil-Knisja ta' San Pawl, Bormla, biex minn hemm issir ilha translazzjoni solenni għall-Knisja. It-translazzjoni saret is-Sibt, 21 ta' Awissu 1847, wara nofs in-nhar bis-sehem tal-Kapitlu, il-Kleru, il-fratellanzi u l-poplu. Malli l-vara daħlet fil-Knisja tqiegħdet fil-post maħsub għaliha u tkompliet il-funzjoni bil-

L-istawta ta' Sant'Agata li tinsab fil-parroċċa ta' Bormla

mužika tas-Sur Luigi Grech diretta minn Dr G.M. Spiteri, il-prim vjolinista ta' Malta.

Għall-festa saret mixegħla sabiħa bit-tazzi kururit taż-żejt, ġabu banda tajba u fil-ġħaxja kien hemm ukoll il-logħob tan-nar, għax ebda festa Maltija ma hi kompluta mingħajr il-logħob tan-nar.

Il-festa kompliet l-għada I-Hadd fil-ġħodu. Wara l-kant tat-Terza ġiet ċelebrata quddiesa Kantata bil-mužika tas-Sur Gius. Malfegiani (1828-1893) diretta minn Dr G.M. Spiteri. Dun Gio Maria Vella għamel il-paneġierku. Wara nofs in-nhar tkanta I-Għas-Sar bil-mužika u ħarġet il-purċijsjoni bil-vara bis-sehem tal-Kapitlu, il-kleru u I-fratellanzi. Kienet festa kbira b'vara ġidha. Il-festa baqgħet issir kull sena.

IL-FESTA LLUM

Bit-tibdil u t-tiġid li sar fil-Knisja matul iż-żmien, il-festa f'Bormla ma baqgħetx tiġi ċelebrata aktar f'Awissu, iżda t-“Tifkira Obligatorja” tagħha bdiet issir fl-5 ta' Frar, il-jum liturġiku tagħha.

Għal madwar 25 sena l-istatwa ma kinitx tinħareġ fil-knisja. Kien fl-1965 li reġgħu ħarġuha fil-knisja għall-festa. Dak in-nhar (5 ta' Frar 1965) fil-ġħaxja ġiet ċelebrata quddiesa Kantata bil-paneġieku. Kienu ħadu sehem l-Ordni Dinastiku u Militari ta' Sant'Agata di Paternò bl-ilbies ufficjalji tagħhom. Dawn baqgħu jieħdu sehem għal xi snin wara.

Minn dik is-sena l-festa baqgħet issir. Għal dak in-nhar jiżżejjen l-altar tagħha (San Kristofru), il-vara tinħareġ fil-knisja u fil-ghaxja tiġi konċelebrata quddiesa Kantata bis-sehem tal-Kor “Tota Pulchra” u ssir omelija. Purċijsjoni ma ssirx.

GħELUQ

Illum il-vara ta' Sant'Agata V.M. għandha n-niċċa tagħha fil-Kappellun tal-Kurċifiss u għadna ngawdu din l-istatwa sabiħa, xogħol l-iskultur Pietro Paolo Azzopardi.

BIBLIJOGRAFIJA:

Abela G.F.	- Della Descrittione di Malta Isola nel Mare Siciliano, 1647
Bonnici A.	- Mons. Gużeppi De Piro. 1985
Bosio A.	- Dell'Istoria della S. Religione (1594-1602)
Camilleri V.	- Sant'Agata
Castagna PP	- Storja ta' Malta
Ferres A.	- Descrizione Storica delle Chiese di Malta e Gozo. 1866
Giaħan	- 1847
Kelly B.	- Butler's Lives of the Saints. 1961

Baron Confectionery Ltd

Accepts orders for:

- WEDDINGS
- BAPTISMS
- PARTIES etc

XGHAJRA ROAD, ŻABBAR.

Tel: 827285